

การนำนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมมาปฏิบัติของ
โรงเรียนวัดอินทร์ ตำบลเสาชิงหิน จังหวัดนนทบุรี*

ฉิรพงศ์ รักษาแก้ว**

คำสำคัญ : การศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของคน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ซึ่งหากประเทศหรือสังคมใดที่ประชากรมีค่าเฉลี่ยการศึกษาอยู่ในระดับสูงแล้ว ประเทศหรือสังคมนั้นก็จะมีการพัฒนาดีกว่าประเทศที่ประชากรมีการศึกษาต่ำกว่าเมื่อประเทศไทยได้เริ่มมีการนำนโยบายการปฏิรูปไปปฏิบัติเพื่อจัดการด้านการศึกษา ให้มีความก้าวหน้าทันสมัยกับแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับสากล ตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช อันเป็นระบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่รัชกาลที่ 5 ทรงสนับสนุนให้ปรากฏขึ้นเป็นลำดับแรกนั้นก็คือ ให้มีการจัดตั้ง "โรงเรียนเด็ก" (Child Care Center) และทรงให้มีการจัดตั้งระบบโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก คือ โรงเรียนราชกุมาร กับ โรงเรียนราชกุมารี สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง(ไพรวลัย กระจ่าง, 2557)โรงเรียนดังกล่าว จึงเป็นโรงเรียนปฐมวัยแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการกำหนดชั้นเรียน วิชาเรียน และเวลาเรียนตามตาราง นับแต่นั้นเป็นต้นมา

รัฐบาลไทยได้มีความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษามาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง เช่น การทุ่มงบประมาณด้านการศึกษา 5.2 แสนล้านบาทในปีงบประมาณ 2561 คิดเป็นร้อยละ 17.6 ของงบประมาณทั้งหมด และร้อยละ 4 ของ GDP ประเทศไทย ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ รวมถึงมีการเพิ่มชั่วโมงเรียนเป็น 1,200 ชั่วโมงต่อปี ซึ่งมากกว่าเด็กสัญชาติฟินแลนด์ถึง 500 ชั่วโมง อีกทั้ง ยังมีการขึ้นเงินเดือนของครูเพื่อเพิ่มแรงจูงใจเป็นครูผู้สอน และเป็นการคัดกรองครูอย่างเป็นรูปแบบและมีระบบมากขึ้น แต่จากการประเมินผลนักเรียนไทยในโครงการ IPSA ซึ่งเป็นโครงการทดสอบความรู้เด็กนักเรียนอายุ 15 ปีจาก 70 ประเทศทั่วโลกในปี 2557 พบว่าเด็กไทยติดอันดับอยู่ที่ 54 จาก 70 ประเทศ ซึ่งห่างจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศเวียดนาม ซึ่งติดอันดับที่ 8 โดยทำคะแนนความรู้ด้านการอ่านและวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ในด้านการอ่านหนังสือมีเด็กไทยถึง 74% อ่านภาษาไทยไม่รู้เรื่อง ตั้งแต่อ่านหนังสือไม่ออกหรืออ่านออกแต่ตีความไม่ได้ ไปจนถึงอ่านแล้ววิเคราะห์ความหมายไม่ถูกต้อง ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์มีนักเรียนไทยเพียงร้อยละ 1 ที่ผลลัพธ์ออกมาอยู่ในระดับที่ดีมาก

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องโดยมี ผศ.ดร.พีระพงศ์ ภัคศิริ เป็นที่ปรึกษา

**นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต โครงการพิเศษสาขานักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กที่สำคัญมีหลายประการ เช่น

1. ขาดแคลนงบประมาณสำหรับการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพ เพราะโรงเรียนจะได้งบประมาณตามจำนวนหัวของนักเรียน ซึ่งเมื่อจำนวนนักเรียนมีน้อย ทำให้งบประมาณน้อยตามลงไปด้วย ก่อให้เกิดปัญหาขาดแคลนทั้งอุปกรณ์การเรียนการสอนและครุภัณฑ์ที่จำเป็น โดยเฉพาะการขาดแคลนแบบฝึกหัดและขาดแคลนหนังสือเรียน

2. จำนวนครูผู้สอนมีไม่ครบตามจำนวนชั้นและไม่ครบตามวิชาต่างๆ ปัจจุบันครูระดับประถมศึกษาทั้งระบบก็อยู่ในสภาวะขาดแคลน ดังนั้นโรงเรียนขนาดเล็กจึงได้รับอัตราครูตามสัดส่วนของนักเรียนเท่านั้น โดยมีได้ค้ำจนถึงจำนวนชั้นและจำนวนวิชาที่มีการสอนตามหลักสูตร ทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาอย่างมากจากปัญหาดังกล่าวทำให้ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึงและมีครูไม่ครบตามกระบวนวิชา ทำให้ครูจะต้องทำการสอนในวิชาที่ตนไม่มีความเชี่ยวชาญ ขณะที่ปัญหาด้านครู พบว่า ในระยะการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรกที่ผ่านมา มีการขาดแคลนครูคณาจารย์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรวม ไปถึงอาชีวศึกษาขาดครูประมาณ 60,000 คน

3. เมื่อมีงบประมาณน้อยทำให้ขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้หรือใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่นคอมพิวเตอร์ และขาดแคลนครูที่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ไปจนถึงโรงเรียนบางส่วนที่อยู่ในชนบทหรือถิ่นทุรกันดารไม่มีไฟฟ้าเข้าถึง

ปัญหาทั้งหมดทำให้เด็กที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาไปโดยปริยายและเมื่อโตขึ้นมาก็กลายเป็นบุคลากรที่ไม่มีคุณภาพหรือเป็นได้เพียงแรงงานไร้ฝีมือเท่านั้น

จากสถิติในปี พ.ศ.2540 เด็กที่ได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั่วประเทศมีจำนวนมากถึง 1,100,000 คน แต่กลับมาก็คงสภาพในการเรียนต่อเนื่องถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพียงแค่ 580,000 คน หรือประมาณเพียงครึ่งหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาผู้ปกครองที่ไม่เห็นความสำคัญถึงการศึกษหรือไม่เชื่อมั่นและไม่มั่นใจในการศึกษา เหตุนี้การศึกษาของเด็กปฐมวัย จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนต้อง ให้ความสำคัญและเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนาการของการศึกษาในระดับประถม
2. เพื่อศึกษารูปแบบในการนำไปปฏิบัติของการศึกษาในระดับประถม
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการศึกษาในระดับประถม
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายการศึกษาในระดับประถมไปปฏิบัติ
5. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศด้านสังคม ให้มีเสถียรภาพต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการวิเคราะห์หลักสำหรับวิจัยนี้ คือนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่แปลงไปสู่การปฏิบัติ ในระดับสถานศึกษา โดยศึกษาวิเคราะห์รูปแบบของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร

ภายใต้เงื่อนไขและบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในมิติได้แก่ บริบทสภาพแวดล้อมในระดับภูมิภาคและระดับโลก และบริบทสภาพแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากผลการศึกษารูปได้ว่า

1. การที่ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญและไม่เห็นคุณค่าของการเรียน แท้จริงแล้วสามารถแก้ได้ด้วยการส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ การใช้เทคนิค วิธีการสอนที่หลากหลายและพัฒนาสื่อการสอนให้น่าสนใจต่อผู้เรียน

2. ผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ สถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายและภารกิจหลักที่ชัดเจนในการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น ส่งเสริม ออกแบบและพัฒนาทักษะพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ สถานศึกษา ควรดำเนินการจัดโครงการ เพื่อประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียน

3. กรณีที่สถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยที่เนื้อหาสาระของหลักสูตรกำหนดไว้ค่อนข้างมาก

4. การที่สถานศึกษาประสบกับสภาพปัญหาอัตรากำลัง ฝ่ายบริหารที่รับผิดชอบ จำเป็นต้องจัดให้สถานศึกษาได้มีครูในจำนวนที่เพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้จริง

5. การที่สื่อการเรียนการสอนขาดความทันสมัยไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนต้องเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องและมีความทันสมัยกับพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

อภิปรายผล

1. การที่ผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญและไม่เห็นคุณค่าของการเรียน แท้จริงแล้วสามารถแก้ได้ด้วยการส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ การใช้เทคนิค วิธีการสอนที่หลากหลายและพัฒนาสื่อการสอนให้น่าสนใจต่อผู้เรียน การสอนต้องให้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันว่าเรียนแล้วจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร โดยให้ผู้เรียนตระหนักว่าประโยชน์ของ ความรู้คือการนำไปใช้ ครูจึงควรสอนโดยนำเนื้อหาวิชาผูกติดกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เรียน ควรจะต้องจัดกิจกรรมเสริมให้เห็นกรณีตัวอย่างจริงและยกตัวอย่างเชื่อมโยงให้เข้ากับวิธีการดำรงชีวิต ให้ผู้เรียนเห็นคุณประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาเล่าเรียนและให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

2. ในกรณีที่ผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ สถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายและภารกิจหลักที่ชัดเจนในการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น ส่งเสริม ออกแบบและพัฒนาทักษะพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ สถานศึกษา ควรดำเนินการจัดโครงการ เพื่อประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียน ในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จัดให้มีโครงการเยี่ยมบ้านอย่างสม่ำเสมอ การหาช่องทางติดต่อสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ให้เกิดความอบอุ่น การให้ความรัก ความเมตตาและให้กำลังใจแก่ผู้เรียน ลักษณะดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความพร้อมในบริบทสภาพแวดล้อมสำหรับการสร้างทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน

กรณีนี้ที่ผู้เรียนประสบปัญหาในด้านการพัฒนาการเรียนรู้นั้น ครูควรมีการสอนทบทวนเนื้อหาเดิมก่อนที่จะเรียนเนื้อหาใหม่ จัดให้มีระบบการสอนเสริม และมอบหมายงานหรือให้แบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และมีความคิดที่ดีต่อการเรียน ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้นั้นจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นให้ความสำคัญในเรื่องที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3.ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้นการให้ความสำคัญต่อสภาพของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นเรื่องจำเป็น ในแง่นี้ การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาจึงควรขอความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตรโดยใช้องค์ความรู้จากชุมชนท้องถิ่น อาทิ เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุสงฆ์ หรือปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความรอบรู้เรื่องเหล่านั้นโดยตรง ทั้งเรื่องการรำมโนราห์ เรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น และสอนเนื้อหาสาระและทักษะให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ตามสภาพของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น แต่ยังคงให้ความสำคัญกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสารและทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

กรณีที่สถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรและจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยที่เนื้อหาสาระของหลักสูตรกำหนดไว้ค่อนข้างมาก และบางสาระการเรียนรู้ มีความซ้ำซ้อนกันซึ่งไม่สมดุลระหว่างด้านเนื้อหาสาระและเวลาเรียน ครูไม่สามารถสอนให้ครอบคลุม ตามเนื้อหาสาระที่กำหนดได้ จำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและดำเนินการให้เกิดการสอนแบบบูรณาการได้อย่างแท้จริง

กรณีผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นขาดทักษะพื้นฐานที่สำคัญ สถานศึกษาควรปรับปรุงหลักสูตรโดยเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น โดยควร ทบทวนการจัดทำโครงสร้างของหลักสูตรใหม่ กำหนดให้การเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 เป็นการเรียนที่เน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐาน การคิดวิเคราะห์ และแสวงหาความรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐาน อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญให้สามารถเรียนรู้ในช่วงชั้นที่สูงขึ้นต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

4.การที่สถานศึกษาประสบกับสภาพปัญหาอัตรากำลัง ฝ่ายบริหารที่รับผิดชอบ จำเป็นต้องจัดให้สถานศึกษาได้มีครูในจำนวนที่เพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้จริง มีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทดแทนการขาดแคลนครูและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน ควรส่งเสริมและสนับสนุนระบบ การศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่โรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อแก้ปัญหาอัตรากำลังและครูขาดแคลนในสาขาวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตลอดจนการได้มีโอกาสเรียนกับครูที่สอนตรงตามวิชาเอกที่ครูจบการศึกษามา ในกรณีที่ครูต้องสอนหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษา ควรจัดให้ครูสอนกลุ่มสาระเดียวให้มากที่สุด โดยให้มีเนื้อหาสาระที่ไม่ซับซ้อน สนับสนุนให้ครูได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองในทุกกลุ่มสาระที่สอน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสอนโดยการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้สอนพยายามคิดสรรกระบวนการเรียนรู้ออกแบบการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแก่ครู ทั้งการพัฒนาหลักสูตร และการแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด

การที่ครูยังขาดศักยภาพที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้มีการสอบวัดระดับความรู้และทักษะของครูในทุกกลุ่มสาระเป็นระยะ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล ในการพัฒนาครู ปรับระบบการประเมินครู ให้สามารถประเมินได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงและนำผลการประเมิน มาพัฒนาครูอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการสอนในกลุ่มสาระของตนเอง และควรมีวิธีการพัฒนาครูที่หลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เฉพาะการอบรมสัมมนา ครูทุกคนต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่าง จริงจัง ทั้งยังต้องใส่ใจในการเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ทบทวนเป้าหมายและสำราระสำคัญของการทำงาน การจัดการเรียนการสอนร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน

5. การที่สื่อการเรียนการสอนขาดความทันสมัยไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนต้องเลือกใช้สื่อให้สอดคล้อง และมีความทันสมัยกับพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น สื่อสารสนเทศ ซีดีรอม คลิปวิดีโอ ตลอดจนแหล่งข้อมูลจำนวนมากทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล โดยสื่อในลักษณะดังกล่าวนี้ จะช่วยดึงดูดความสนใจและสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจได้เป็นอย่างดีและช่วยให้ผู้เรียน ได้เห็นตัวอย่างจริงเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น การใช้สื่อที่หลากหลายย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ สร้างทักษะการคิดได้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ผ่านการสอนในรูปแบบเดิม ความรู้ความสามารถและทักษะในการเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องเหมาะสมของครูผู้สอน ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนจึงนับเป็นเรื่องสำคัญที่พึงจะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

ในกรณีที่ครูผู้สอนใช้สื่อการเรียนการสอนที่ไม่มีความหลากหลาย สถานศึกษาควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยจัดให้มีทีมหรือกลุ่มผู้ที่เชี่ยวชาญในการผลิตสื่อในกลุ่มสาระต่างๆ เพื่อให้เป็นทีมผู้พัฒนาสื่อ เนื่องจากว่าเนื้อหาวิชาในบางกลุ่มสาระค่อนข้างเป็นนามธรรม ถ้าครูไม่ถนัด ไม่เชี่ยวชาญ อาจทำให้สื่อที่ได้ไม่สอดคล้องเหมาะสมหรือได้คุณภาพมาตรฐานที่เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น แต่ละกลุ่มสาระควรมีการจัดทีมหรือรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาสื่อ เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาที่ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ การสอนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน โดย สนับสนุนในเรื่องงบประมาณให้เพียงพอต่อการผลิตและพัฒนาสื่อสำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

ในระดับนโยบายนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอในเชิงแนวทางการพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอนสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าควรปรับหลักเกณฑ์ในการตรวจรับรองหนังสือเรียน ควรอ้างอิงที่มาตรฐานการเรียนรู้มากกว่าตัวชี้วัดที่ระบุรายละเอียดในเชิงเนื้อหามากเกินไป และไม่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 หรืออาจปรับตัวชี้วัดให้อิงกับทักษะมากขึ้น ด้วยแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การออกแบบหนังสือเรียนสามารถเน้นไปที่แนวคิดหลักมากกว่า และควรเน้นการพัฒนาทักษะมากกว่าเนื้อหา มีการใช้เทคโนโลยีนำเสนอเนื้อหาอย่างทันสมัย โดยสามารถใช้สนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างความรู้ด้วยตัวเอง และควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ได้เองของผู้เรียน โดยการเชื่อมต่อกับเครือข่าย ให้สอดคล้องกับโลกและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไปดังนี้

1.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐในส่วนกลางพึงตระหนักและให้ความสำคัญกับขั้นตอนการขับเคลื่อนนโยบายหลักสูตรสู่การปฏิบัติจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่และเร่งดำเนินการจัดระบบการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ มีการประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ทั้งเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้เกิดความพร้อมและความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรที่ตรงกัน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาพึงส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการหลักสูตร ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงลดงานการสนับสนุนสื่อ วัสดุ เอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการ หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ในส่วนของโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรโดยลดจำนวนชั่วโมงเรียนให้น้อยลง อีกทั้งควรที่จะต้องกำหนดเขตเวลาเรียน ในส่วนของรายวิชาเพิ่มเติมในแต่ละระดับชั้นให้มีความยืดหยุ่นยิ่งขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถขยายเวลาได้ตามความเหมาะสม และสามารถจัดหลักสูตรได้สอดคล้องเหมาะสมกับเงื่อนไขบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

2.ในการขับเคลื่อนการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพึงกำหนดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเป็นรูปธรรมและผลักดันในเชิงนโยบายอย่างจริงจัง มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก โดยกำหนดให้เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น วิเคราะห์และสังเคราะห์ในฐนะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ หลักการของการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก็คือการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจความชอบและความถนัดเต็มตามศักยภาพของ ผู้เรียนแต่ละคน ขณะที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเองก็ต้องส่งเสริมและสนับสนุนในเชิงปฏิบัติ มีแนวทางในการลดภาระงานที่ไม่จำเป็นที่ครูผู้สอนต้องเผชิญ โดยภาระงานเหล่านั้น ไม่ใช่ภาระงานหลักของครูเพื่อให้ครูได้มีเวลาอยู่กับผู้เรียนมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ครูในฐานะตัวแสดงตัวจริง ได้ใช้ศักยภาพทั้งหมดได้เต็มที่กับเรื่องของการจัดการเรียนการสอนในเชิงรุกให้กับผู้เรียน ด้วยเหตุดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงควรม

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

แม้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยได้มีการใช้มาแล้ว 2 ฉบับ นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ขณะที่โครงสร้างการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการได้มีการหลอมรวมหน่วยงานทางการศึกษาจนเป็น กระทรวงศึกษาธิการตามโครงสร้างการบริหารราชการใหม่ เฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) การจัดระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง และ (2) การจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา (225 เขต) การจัดระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการกำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา แต่ทั้งหมดโดยรวม ก็ยังคงอิงกับทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่างเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งและในเชิงรับคำสั่งจากราชการส่วนกลาง ในระดับบน ขณะที่ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ

ระหว่างระเบียบบริหารราชการส่วนกลางกับระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษายังคงรวมศูนย์อำนาจ

บทบาทของสถานศึกษาและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงไม่ได้มีบทบาทของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นแต่เพียงหน่วยรับปฏิบัติตามนโยบายที่ถูกออกแบบและกำหนดไว้แล้วจากราชการส่วนกลาง นอกจากนี้ การนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติสู่ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษารับมาปฏิบัติจากราชการส่วนกลางนั้น ยังคงไม่สอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับบริบทและทักษะที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ 21 แต่มีลักษณะอนุรักษ์นิยมสูง สภาพปัญหาในระดับโครงสร้างจึงมีอย่างน้อย 3 ประการสำคัญด้วยกัน คือ (1) นโยบายหลักสูตรยังคงอิงอยู่กับโครงสร้างของกรอบคิดตามทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบบนลงล่าง (2) นโยบายหลักสูตรยังคงดำเนินไปภายใต้โครงสร้างแบบรวมศูนย์อำนาจ โดยมีระบบราชการจากส่วนกลางเป็นกลไกขับเคลื่อน และ (3) ฐานคิดและปรัชญา เบื้องหลังของนโยบายหลักสูตรยังคงมีลักษณะของความเป็นอนุรักษ์นิยมสูงอันเป็นผลมาจากอิทธิพลทางด้านอุดมการณ์หลักที่ครอบงำการศึกษาไทยมาอย่างยาวนาน

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยมุ่งเน้นในระดับโครงสร้างในงานวิจัยนี้ ก็คือการปรับโครงสร้างกรอบคิดใหม่ด้วยการกลับหัวกลับหางโครงสร้างกรอบคิดเดิม กล่าวคือ เน้นการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ยึดแนวทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติจากล่างสู่บน ขับเคลื่อน และยกระดับคุณภาพการศึกษา และเน้นปรัชญาที่มีลักษณะเสรีนิยมมากขึ้น โดยพึงตระหนักว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานถือเป็น องค์ประกอบที่จำเป็นอันจะขาดเสียมิได้ในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา และยังคงต้องตระหนักอีกด้วยว่า ในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ไม่อาจละเลยได้ในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในเชิงบริบทสภาพแวดล้อมทั้งระดับภูมิภาคและระดับโลก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบและผลสรุปในงานวิจัยนี้ยืนยันถึงอิทธิพลของทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบทฤษฎีบนลงล่าง โดยเห็นว่าในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ผู้ตัดสินใจระดับบน ในฐานะชนชั้นนำทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจของราชการส่วนกลาง ภายใต้อำนาจรวมศูนย์ทฤษฎีบนลงล่าง อธิบายว่าผู้ตัดสินใจทางด้านนโยบายการศึกษาที่อยู่ระดับบนดังกล่าวมีความสามารถกำหนด วัตถุประสงค์นโยบายให้ชัดเจน และควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ การศึกษาวิจัยในอนาคตจึงมี ความจำเป็นที่ยังคงต้องศึกษาทฤษฎีบนลงล่างเป็นกรอบในการวิจัย เพราะทฤษฎีดังกล่าวยังมีอิทธิพลสูงในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์หรือโลกของนโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกรณีของสังคมไทย ทฤษฎีบนลงล่างช่วยให้เกิดความเข้าใจสภาพความเป็นจริงในการศึกษาการนำนโยบายไป ปฏิบัติว่านโยบายเป็นเพียงปัจจัยนำเข้าโดยที่การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นผลผลิตที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องและบรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ทางด้านนโยบายที่กำหนดไว้แล้ว

1. ควรออกแบบการวิจัยและกระบวนการวิจัยโดยผสมผสานทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มให้มีลักษณะที่หลากหลายของกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่เปิดกว้างให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาการนำนโยบายหลักสูตรไปปฏิบัติทั้งในระดับเขตพื้นที่และ สถานศึกษา ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการในพื้นที่ ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนในพื้นที่ ด้วยการออกแบบการวิจัยและ

กระบวนการวิจัยที่ เปิดกว้างและสร้างการมีส่วนร่วมย่อมจะเป็นการเปิดพื้นที่ของการแก้ปัญหาในระดับปฏิบัติและหาทางออกให้กับปัญหาได้อย่างแท้จริงเพราะเป็นการดำเนินการของผู้ปฏิบัติ โดยผู้ปฏิบัติและเพื่อผู้ปฏิบัตินั่นเอง

2.ควรศึกษาวิจัยโดยมุ่งการวิจัยทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อหาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการขับเคลื่อนนโยบายหลักสูตรและยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย ตลอดจนแสวงหาแนวทางที่เป็นเลิศในการขับเคลื่อนการนำนโยบายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ โดยจะต้องคำนึงถึงระดับของการขับเคลื่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับที่สำคัญ ได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับสถานศึกษาและระดับชั้นเรียน

เอกสารอ้างอิง

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และเพยาว์ ยินดีสุข. (2554). กระบวนการออกแบบย้อนกลับ: การพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการสอนอิงมาตรฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2555). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี อนุমানราชธน. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: ธรรมกลการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร. (2542). การนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร. (2548). ทฤษฎีการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วิจิตร ไชยศิลป์. (2537). การพัฒนาหลักสูตรและการสอน-ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2544). ปรัชญาการศึกษาไทย 2411-2475. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส. ศิวรักษ์. (2545). ปรัชญาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็ก.
- สัจด์ อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)
- แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)
- แผนพัฒนาการศึกษาระดับท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2549-2551)
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542